Zbiór Orzeczeń

WYROK TRYBUNAŁU (piąta izba)

z dnia 10 sierpnia 2017 r.*

Odesłanie prejudycjalne – Pilny tryb prejudycjalny – Współpraca policyjna i wymiarów sprawiedliwości w sprawach karnych – Europejski nakaz aresztowania – Decyzja ramowa 2002/584/WSiSW – Procedury przekazywania osób między państwami członkowskimi – Przesłanki wykonania – Fakultatywne podstawy odmowy – Artykuł 4a ust. 1 decyzji ramowej 2009/299/WSiSW – Nakaz aresztowania wydany w celu wykonania kary pozbawienia wolności – Pojęcie „rozprawy, w wyniku której wydano orzeczenie" – Zainteresowany, który stawił się osobiście na rozprawie w toku postępowania w pierwszej instancji – Postępowanie odwoławcze obejmujące ponowne rozstrzygnięcie sprawy pod względem merytorycznym – Nakaz aresztowania, który nie zawiera żadnej informacji umożliwiającej zweryfikowanie, czy w toku postępowania odwoławczego przestrzegano prawa osoby skazanej do obrony

W sprawie C-270/17 PPU

mającej za przedmiot wniosek o wydanie, na podstawie art. 267 TFUE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez rechtbank Amsterdam (sąd rejonowy w Amsterdamie, Niderlandy) postanowieniem z dnia 18 maja 2017 r., które wpłynęło do Trybunału w tym samym dniu, w postępowaniu dotyczącym wykonania europejskiego nakazu aresztowania wydanego przeciwko:

Tadasowi Tupikasowi,

TRYBUNAŁ (piąta izba),

w składzie: J.L. da Cruz Vilaça, prezes izby, M. Berger, A. Borg Barthet, E. Levits i F. Biltgen (sprawozdawca), sędziowie,

rzecznik generalny: M. Bobek,

sekretarz: M. Ferreira, główny administrator,

uwzględniając pisemny etap postępowania i po przeprowadzeniu rozprawy w dniu 11 lipca 2017 r.,

rozważywszy uwagi przedstawione:

– w imieniu T. Tupikasa przez B. Kuppensa, advocaat,

– w imieniu Openbaar Ministerie przez K. van der Schafta i U.E.A. Weitzel, działających w charakterze pełnomocników,

– w imieniu rządu niderlandzkiego przez M. Noort i M. Bulterman, działające w charakterze pełnomocników,

* Język postępowania: niderlandzki.

– w imieniu Irlandii przez J. Quaney, działającą w charakterze pełnomocnika, wspieraną przez C. Noctor, BL,

– w imieniu rządu litewskiego przez K. Dieninisa, działającego w charakterze pełnomocnika,

– w imieniu Komisji Europejskiej przez R. Troostersa i S. Grünheid, działających w charakterze pełnomocników,

po zapoznaniu się z opinią rzecznika generalnego na posiedzeniu w dniu 26 lipca 2017 r.,

wydaje następujący

Wyrok

1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni art. 4a ust. 1 decyzji ramowej Rady 2002/584/WSiSW z dnia 13 czerwca 2002 r. w sprawie europejskiego nakazu aresztowania i procedury wydawania osób między państwami członkowskimi (Dz.U. 2002, L 190, s. 1 – wyd. spec. w jęz. polskim, rozdz. 19, t. 6, s. 34), zmienionej decyzją ramową Rady 2009/299/WSiSW z dnia 26 lutego 2009 r. (Dz.U. 2009, L 81, s. 24) (zwanej dalej „decyzją ramową 2002/584").

2 Wniosek ten został złożony w ramach wykonania w Niderlandach europejskiego nakazu aresztowania wydanego przez Klaipėdos apygardos teismas (sąd rejonowy w Kłajpedzie, Litwa) przeciwko Tadasowi Tupikasowi w celu wykonania na Litwie kary pozbawienia wolności.

Ramy prawne

Prawo międzynarodowe

EKPC

3 Artykuł 6 europejskiej Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, podpisanej w Rzymie w dniu 4 listopada 1950 r., (zwanej dalej „EKPC"), zatytułowany „Prawo do rzetelnego procesu sądowego", stanowi:

„1. Każdy ma prawo do sprawiedliwego i publicznego rozpatrzenia jego sprawy w rozsądnym terminie przez niezawisły i bezstronny sąd ustanowiony ustawą przy rozstrzyganiu o jego prawach i obowiązkach o charakterze cywilnym albo o zasadności każdego oskarżenia w wytoczonej przeciwko niemu sprawie karnej. Postępowanie przed sądem jest jawne, jednak prasa i publiczność mogą być wyłączone z całości lub części rozprawy sądowej ze względów obyczajowych, z uwagi na porządek publiczny lub bezpieczeństwo państwowe w społeczeństwie demokratycznym, gdy wymaga tego dobro małoletnich lub gdy służy to ochronie życia prywatnego stron albo też w okolicznościach szczególnych, w granicach uznanych przez sąd za bezwzględnie konieczne, kiedy jawność mogłaby przynieść szkodę interesom wymiaru sprawiedliwości.

2. Każdego oskarżonego o popełnienie czynu zagrożonego karą uważa się za niewinnego do czasu udowodnienia mu winy zgodnie z ustawą.

3. Każdy oskarżony o popełnienie czynu zagrożonego karą ma co najmniej prawo do:

a) niezwłocznego otrzymania szczegółowej informacji w języku dla niego zrozumiałym o istocie i przyczynie skierowanego przeciwko niemu oskarżenia;

b) posiadania odpowiedniego czasu i możliwości do przygotowania obrony;

c) bronienia się osobiście lub przez ustanowionego przez siebie obrońcę, a jeśli nie ma wystarczających środków na pokrycie kosztów obrony, do bezpłatnego korzystania z pomocy obrońcy wyznaczonego z urzędu, gdy wymaga tego dobro wymiaru sprawiedliwości;

d) przesłuchania lub spowodowania przesłuchania świadków oskarżenia oraz żądania obecności i przesłuchania świadków obrony na takich samych warunkach jak świadków oskarżenia;

e) korzystania z bezpłatnej pomocy tłumacza, jeżeli nie rozumie lub nie mówi językiem używanym w sądzie".

Prawo Unii

Karta

4 Artykuły 47 i 48 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej (zwanej dalej „kartą") wchodzą w zakres tytułu VI „Wymiar sprawiedliwości".

5 Zgodnie z art. 47 karty, zatytułowanym „Prawo do skutecznego środka prawnego i dostępu do bezstronnego sądu":

„Każdy, kogo prawa i wolności zagwarantowane przez prawo Unii zostały naruszone, ma prawo do skutecznego środka prawnego przed sądem, zgodnie z warunkami przewidzianymi w niniejszym artykule.

Każdy ma prawo do sprawiedliwego i jawnego rozpatrzenia jego sprawy w rozsądnym terminie przez niezawisły i bezstronny sąd ustanowiony uprzednio na mocy ustawy. Każdy ma możliwość uzyskania porady prawnej, skorzystania z pomocy obrońcy i przedstawiciela.

[…]".

6 Wyjaśnienia dotyczące karty praw podstawowych (Dz.U. 2007, C 303, s. 17, zwane dalej „wyjaśnieniami dotyczącymi karty") wskazują w odniesieniu do art. 47 akapit drugi karty, że ów przepis odpowiada art. 6 ust. 1 EKPC.

7 W odniesieniu do wspomnianego art. 47 w wyjaśnieniach dotyczących karty dodano, że „[w] prawie Unii prawo do sprawiedliwego rozpatrzenia sprawy nie jest ograniczone do spraw odnoszących się do praw i obowiązków o charakterze cywilnym. Jest to jedna z konsekwencji faktu, że Unia jest podmiotem prawa, zgodnie z wyrokiem Trybunału [z dnia 23 kwietnia 1986 r., Les Verts/Parlament (294/83, EU:C:1986:166)]. Niemniej jednak, z wyjątkiem ich zakresu zastosowania, gwarancje przyznane przez [EKPC] mają zastosowanie w podobny sposób w Unii".

8 Artykuł 48 karty, zatytułowany „Domniemanie niewinności i prawo do obrony", stanowi:

„1. Każdego oskarżonego uważa się za niewinnego, dopóki jego wina nie zostanie stwierdzona zgodnie z prawem.

2. Każdemu oskarżonemu gwarantuje się poszanowanie prawa do obrony".

9 Wyjaśnienia dotyczące karty stanowią w tym zakresie:

„Artykuł 48 jest taki sam jak artykuł 6 ustępy 2 i 3 [EKPC] […]

[…]

Zgodnie z artykułem 52 ustęp 3 prawo to ma takie samo znaczenie i zakres jak prawo zagwarantowane przez [EKPC]”.

10 Artykuł 51 ust. 1 karty, zatytułowany „Zakres zastosowania”, stanowi:

„Postanowienia niniejszej karty mają zastosowanie do instytucji, organów i jednostek organizacyjnych Unii przy poszanowaniu zasady pomocniczości oraz do państw członkowskich wyłącznie w zakresie, w jakim stosują one prawo Unii […]”.

11 Artykuł 52 karty, zatytułowany „Zakres i wykładnia praw i zasad”, stanowi:

„1. Wszelkie ograniczenia w korzystaniu z praw i wolności uznanych w niniejszej karcie muszą być przewidziane ustawą i szanować istotę tych praw i wolności. Z zastrzeżeniem zasady proporcjonalności ograniczenia mogą być wprowadzone wyłącznie wtedy, gdy są konieczne i rzeczywiście odpowiadają celom interesu ogólnego uznawanym przez Unię lub potrzebom ochrony praw i wolności innych osób.

[…]

3. W zakresie, w jakim niniejsza karta zawiera prawa, które odpowiadają prawom zagwarantowanym w [EKPC], ich znaczenie i zakres są takie same jak praw przyznanych przez tę konwencję. Niniejsze postanowienie nie stanowi przeszkody, aby prawo Unii przyznawało szerszą ochronę.

[…]

7. Wyjaśnienia sporządzone w celu wskazania wykładni niniejszej karty są należycie uwzględniane przez sądy Unii i państw członkowskich”.

Decyzje ramowe 2002/584 i 2009/299

12 Motywy 1, 5, 6, 8, 10 i 12 decyzji ramowej 2002/584 mają następujące brzmienie:

„(1) Zgodnie z konkluzjami Rady Europejskiej w Tampere z dnia 15 i 16 października 1999 r., w szczególności z ich pkt 35, należy znieść formalną procedurę ekstradycyjną między państwami członkowskimi w odniesieniu do prawomocnie skazanych osób uciekających przed sprawiedliwością [osób, które próbują unikać wymiaru sprawiedliwości] oraz należy przyspieszyć procedury ekstradycyjne w odniesieniu do osób podejrzanych o popełnienie przestępstwa.

[…]

(5) […] [W]prowadzenie nowego, uproszczonego systemu przekazywania osób skazanych bądź podejrzanych, w celach wykonania wyroku lub wszczęcia postępowania prowadzącego do wydania wyroku w sprawach karnych [lub ścigania], stwarza możliwość usunięcia [umożliwia wyeliminowanie] złożoności obecnych procedur ekstradycyjnych i związanej z nimi możliwości [związanego z nimi ryzyka] przewlekania postępowania. […]

(6) Europejski nakaz aresztowania, przewidziany w niniejszej decyzji ramowej stanowi pierwszy konkretny środek w dziedzinie prawa karnego wprowadzający [w życie] zasadę wzajemnego uznawania, którą Rada Europejska określa jako »kamień węgielny« współpracy sądowej.

[…]

(8) Decyzje w sprawie wykonywania europejskiego nakazu aresztowania należy poddawać należytym kontrolom, co oznacza, że organ sądowy państwa członkowskiego, na terytorium którego osoba, której wniosek dotyczy, została aresztowana [zatrzymana], zobowiązany jest do podjęcia decyzji w sprawie przekazania tej osoby.

[…]

(10) Mechanizm europejskiego nakazu aresztowania opiera się na wysokim stopniu zaufania w stosunkach między państwami członkowskimi. Jego wykonanie [stosowanie] można zawiesić jedynie w przypadku poważnego i trwałego naruszenia przez jedno z państw członkowskich zasad określonych w art. 6 ust. 1 [UE, obecnie, po zmianie, w art. 2 TUE], ustalonych [stwierdzonego] przez Radę na podstawie art. 7 ust. 1 [UE, obecnie, po zmianie, art. 7 ust. 2 TUE] ze skutkami określonymi w jego art. 7 ust. 2.

[…]

(12) Niniejsza decyzja ramowa respektuje prawa podstawowe i przestrzega zasad uznanych w art. 6 [UE] oraz tych, które znajdują odbicie w [odzwierciedlonych w] [karcie], w szczególności w jej rozdziale VI. Żadnego z przepisów niniejszej decyzji ramowej nie należy interpretować jako zakazującego [w ten sposób, że zakazuje on] odmowy przekazania osoby, w odniesieniu do której europejski nakaz aresztowania został wydany, kiedy istnieją, oparte o obiektywne przesłanki, podstawy do przypuszczania [by przypuszczać], że wymieniony [wspomniany] nakaz aresztowania został wydany w celu ścigania lub ukarania osoby ze względu na jej płeć, rasę, religię, pochodzenie etniczne, obywatelstwo, język, poglądy polityczne lub orientację seksualną, lub że jej sytuacja może ulec pogorszeniu z jednej z tych przyczyn.

[…]”.

13 Artykuł 1 wspomnianej decyzji ramowej, zatytułowany „Definicja europejskiego nakazu aresztowania i zobowiązania do jego wykonania”, przewiduje:

„1. Europejski nakaz aresztowania stanowi decyzję sądową wydaną [orzeczenie sądowe wydane] przez państwo członkowskie w celu aresztowania [zatrzymania] i przekazania przez inne państwo członkowskie osoby, której dotyczy wniosek, w celu przeprowadzenia postępowania karnego lub wykonania kary pozbawienia wolności bądź środka zabezpieczającego [polegającego na pozbawieniu wolności].

2. Państwa członkowskie wykonują każdy europejski nakaz aresztowania w oparciu o zasadę wzajemnego uznawania i zgodnie z przepisami niniejszej decyzji ramowej.

3. Niniejsza decyzja ramowa nie skutkuje modyfikacją [nie prowadzi do zmiany] obowiązku poszanowania praw podstawowych i podstawowych zasad prawnych zawartych w art. 6 [UE]”.

14 W art. 3, 4 i 4a wspomnianej decyzji ramowej wymieniono podstawy obligatoryjnej i fakultatywnej odmowy wykonania europejskiego nakazu aresztowania.

15 Decyzja ramowa 2009/299 uściśla podstawy odmowy wykonania europejskiego nakazu aresztowania przez wykonujący nakaz organ sądowy państwa członkowskiego, gdy zainteresowana osoba nie stawiła się na rozprawę. Motywy 1, 2, 4–8, 14 i 15 tej decyzji ramowej stanowią:

„(1) Zgodnie z wykładnią Europejskiego Trybunału Praw Człowieka prawo oskarżonego do stawienia się osobiście na rozprawie wynika z prawa do rzetelnego procesu sądowego określonego w art. 6 [EKPC]. Trybunał [ten] orzekł również, że to prawo oskarżonego do stawienia się osobiście na

rozprawie nie ma charakteru bezwzględnego oraz że w pewnych okolicznościach oskarżony może z własnej woli zrezygnować – wyraźnie lub w sposób dorozumiany, lecz jednoznaczny – z korzystania z tego prawa.

(2) Różne decyzje ramowe Rady służące stosowaniu zasady wzajemnego uznawania do prawomocnych orzeczeń sądowych nie są spójne pod względem traktowania orzeczeń wydawanych w wyniku rozprawy, na której dana osoba nie stawiła się osobiście. Ta różnorodność mogłaby komplikować pracę prawników i utrudniać współpracę sądową.

[…]

(4) Należy zatem określić jasne i wspólne podstawy nieuznawania orzeczeń wydanych w wyniku rozprawy, na której dana osoba nie stawiła się osobiście. Niniejsza decyzja ramowa służy doprecyzowaniu określenia takich wspólnych podstaw dających organowi wykonującemu możliwość wykonania orzeczenia mimo nieobecności danej osoby na rozprawie przy pełnym poszanowaniu prawa tej osoby do obrony. Niniejsza decyzja ramowa nie ma na celu regulowania form ani metod, w tym wymogów proceduralnych, stosowanych do osiągnięcia celów w niej określonych; są one regulowane prawem krajowym państw członkowskich.

(5) Takie zmiany wymagają modyfikacji obowiązujących decyzji ramowych, które przewidują stosowanie zasady wzajemnego uznawania do prawomocnych orzeczeń sądowych. Nowe przepisy powinny również stanowić podstawę przyszłych aktów prawnych w tej dziedzinie.

(6) Przepisy niniejszej decyzji ramowej zmieniającej inne decyzje ramowe określają warunki, w jakich nie należy odmawiać uznania i wykonania orzeczenia wydanego w wyniku rozprawy, na której dana osoba nie stawiła się osobiście. Są to warunki alternatywne; jeżeli spełniony jest jeden z nich, organ wydający – wypełniając odpowiednią część europejskiego nakazu aresztowania lub odpowiednie zaświadczenie na podstawie pozostałych decyzji ramowych – udziela zapewnienia, że wymogi zostały lub zostaną spełnione, co powinno być wystarczające do celów wykonania orzeczenia na podstawie zasady wzajemnego uznawania.

(7) Nie należy odmawiać uznania i wykonania orzeczenia wydanego w wyniku rozprawy, na której dana osoba nie stawiła się osobiście, jeżeli osoba ta została wezwana osobiście i tym samym została poinformowana o wyznaczonym terminie i miejscu rozprawy, w wyniku której wydano to orzeczenie, albo jeżeli dana osoba inną drogą rzeczywiście otrzymała urzędową informację o wyznaczonym terminie i miejscu rozprawy w sposób jednoznacznie pozwalający stwierdzić, że dana osoba wiedziała o wyznaczonej rozprawie. W takiej sytuacji zakłada się, że dana osoba powinna była otrzymać odnośną informację »w odpowiednim czasie«, czyli wystarczająco wcześnie, by móc uczestniczyć w rozprawie i skutecznie skorzystać z prawa do obrony.

(8) Prawo do rzetelnego procesu sądowego jest gwarantowane przez [EKPC] zgodnie z wykładnią Europejskiego Trybunału Praw Człowieka. Prawo to obejmuje prawo danej osoby do stawienia się osobiście na rozprawie. W celu korzystania z tego prawa dana osoba musi wiedzieć o wyznaczonej rozprawie. Na mocy niniejszej decyzji ramowej każde państwo członkowskie zapewnia zgodnie z prawem krajowym, by dana osoba dowiedziała się o rozprawie, oczywiście w sposób spełniający wymogi wspomnianej konwencji. Zgodnie z orzecznictwem Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, decydując o tym, czy sposób przekazania informacji wystarcza, by dana osoba dowiedziała się o rozprawie, szczególną uwagę można byłoby w stosownych przypadkach zwrócić także na starania danej osoby o uzyskanie skierowanych do niej informacji.

[…]

(14) Niniejsza decyzja ramowa ogranicza się do doprecyzowania określenia podstaw nieuznawania w aktach prawnych służących stosowaniu zasady wzajemnego uznawania. Dlatego zakres przepisów, takich jak przepisy dotyczące prawa do wystąpienia o ponowne rozpoznanie sprawy, ogranicza się do sprecyzowania wspomnianych podstaw nieuznawania. Przepisy te nie mają na celu harmonizacji przepisów krajowych. Niniejsza decyzja ramowa pozostaje bez uszczerbku dla przyszłych aktów prawnych Unii Europejskiej służących zbliżeniu ustawodawstw państw członkowskich w dziedzinie prawa karnego.

(15) Podstawy nieuznawania są fakultatywne. Jednak swoboda państw członkowskich w transponowaniu tych podstaw do prawa krajowego jest ograniczona w szczególności koniecznością zagwarantowania prawa do rzetelnego procesu sądowego, z uwzględnieniem ogólnego celu niniejszej decyzji ramowej, którym jest wzmocnienie procesowych praw osób i ułatwienie współpracy sądowej w sprawach karnych […]".

16 Zgodnie z art. 1 decyzji ramowej 2009/299, zatytułowanym „Cele i zakres zastosowania":

„1. Niniejsza decyzja ramowa ma na celu wzmocnienie praw procesowych osób, wobec których toczy się postępowanie karne, ułatwienie współpracy sądowej w sprawach karnych, a w szczególności usprawnienie wzajemnego uznawania orzeczeń sądowych przez państwa członkowskie.

2. Niniejsza decyzja ramowa nie powoduje zmiany obowiązku przestrzegania praw podstawowych i podstawowych zasad prawa zawartych w art. 6 traktatu, w tym prawa do obrony przysługującego osobom, wobec których toczy się postępowanie karne, ani nie powoduje zmiany żadnych obowiązków spoczywających w tym względzie na organach sądowych [państw członkowskich].

3. Niniejsza decyzja ramowa ustanawia wspólne zasady uznawania lub wykonywania w jednym państwie członkowskim (wykonującym państwie członkowskim) orzeczeń sądowych wydanych w innym państwie członkowskim (wydającym państwie członkowskim) w wyniku postępowania, podczas którego dana osoba nie była obecna […]".

17 Artykuł 4a decyzji ramowej 2002/584 został dodany przez art. 2 decyzji ramowej 2009/299 i nosi tytuł „Decyzje [Orzeczenia] wydane w wyniku rozprawy, na której dana osoba nie stawiła się osobiście". Jego ust. 1 brzmi następująco:

„Organ sądowy wykonujący [Wykonujący nakaz organ sądowy] może także odmówić wykonania europejskiego nakazu aresztowania wydanego z myślą o wykonaniu kary pozbawienia wolności lub zastosowaniu środka zabezpieczającego [polegającego na pozbawieniu wolności], jeżeli dana osoba nie stawiła się osobiście na rozprawie, w wyniku której wydano orzeczenie, chyba że w europejskim nakazie aresztowania stwierdza się, że dana osoba, zgodnie z dalszymi wymogami proceduralnymi określonymi w prawie krajowym wydającego państwa członkowskiego:

a) w odpowiednim terminie:
   (i) została wezwana osobiście i tym samym została poinformowana o wyznaczonym terminie i miejscu rozprawy, w wyniku której wydano to orzeczenie, albo inną drogą rzeczywiście otrzymała urzędową informację o wyznaczonym terminie i miejscu rozprawy w sposób jednoznacznie pozwalający stwierdzić, że wiedziała o wyznaczonej rozprawie;

   oraz
   (ii) została poinformowana, że orzeczenie może zostać wydane, jeżeli nie stawi się ona na rozprawie;

albo

b) wiedząc o wyznaczonej rozprawie, udzieliła pełnomocnictwa obrońcy, który został wyznaczony przez daną osobę lub przez państwo do tego, aby ją bronić na rozprawie, i obrońca ten faktycznie bronił ją na rozprawie;

albo

c) po doręczeniu jej orzeczenia i wyraźnym pouczeniu o prawie do ponownego rozpoznania sprawy lub do złożenia odwołania, w których to procedurach dana osoba ma prawo uczestniczyć i które pozwalają na ponowne rozpoznanie sprawy pod względem merytorycznym i z uwzględnieniem nowych dowodów oraz które mogą prowadzić do uchylenia [lub zmiany] pierwotnego orzeczenia:
(i) wyraźnie oświadczyła, że nie kwestionuje orzeczenia;

lub

(ii) nie wystąpiła w ustawowym terminie o ponowne rozpoznanie sprawy ani nie złożyła odwołania;

albo

d) orzeczenie nie zostało jej doręczone osobiście, ale:
(i) zostanie jej bezzwłocznie doręczone osobiście po jej przekazaniu oraz [osoba ta] zostanie wyraźnie pouczona o prawie do ponownego rozpoznania sprawy lub do złożenia odwołania, w których to procedurach dana osoba ma prawo uczestniczyć i które pozwalają na ponowne rozpoznanie sprawy pod względem merytorycznym i z uwzględnieniem nowych dowodów oraz które mogą prowadzić do uchylenia [lub zmiany] pierwotnego orzeczenia;

oraz

(ii) zostanie poinformowana o terminie, w którym musi wystąpić o takie ponowne rozpoznanie sprawy lub złożyć odwołanie, jak wspomniano w odnośnym europejskim nakazie aresztowania".

18 Artykuł 8 ust. 1 decyzji ramowej 2002/584 ma następujące brzmienie:

„Europejski nakaz aresztowania zawiera następujące informacje podawane zgodnie z formularzem znajdującym się w załączniku:

a) tożsamość i obywatelstwo osoby, do której skierowany jest wniosek [której dotyczy nakaz];

b) nazwisko i imię, adres, telefon i faks oraz adres e-mail: wydającego nakaz organu sądowego;

c) dowody istnienia podlegającego wykonaniu wyroku, środka zabezpieczającego lub jakiegokolwiek innego podlegającej wykonaniu orzeczenia sądowego mającego analogiczny skutek prawny, a wchodzący w zakres art. 1 i 2 [wskazanie istnienia podlegającego wykonaniu wyroku, nakazu aresztowania lub jakiegokolwiek innego podlegającego wykonaniu orzeczenia sądowego o tej samej mocy prawnej, wchodzącego w zakres stosowania art. 1 i 2];

d) charakter i kwalifikacja prawna [kwalifikację prawną] przestępstwa, szczególnie w odniesieniu do art. 2;

e) opis okoliczności popełnienia przestępstwa, w tym jego czas i miejsce oraz stopień jego popełnienia przez osobę, której dotyczy wniosek [stopień udziału w popełnieniu przestępstwa osoby, której dotyczy nakaz];

f) orzeczona kara, jeśli istnieje prawomocny wyrok, lub skala przewidzianych za to przestępstwo kar w świetle prawodawstwa wydającego nakaz państwa członkowskiego [orzeczoną karę, jeśli został wydany prawomocny wyrok, lub skalę przewidzianych za to przestępstwo kar przez prawodawstwo wydającego nakaz państwa członkowskiego];

g) jeśli to możliwe, inne skutki przestępstwa".

19 Artykuł 15 tej decyzji ramowej, zatytułowany „Decyzja o przekazaniu", przewiduje:

„1. Decyzję o tym, czy dana osoba ma zostać przekazana, podejmuje wykonujący nakaz organ sądowy z uwzględnieniem terminów i zgodnie z warunkami określonymi w niniejszej decyzji ramowej.

2. Jeśli wykonujący [nakaz] organ sądowy uważa informacje przekazane przez wydające nakaz państwo członkowskie za niewystarczające do celów podjęcia decyzji o przekazaniu, występuje o bezzwłoczne przekazanie niezbędnych informacji uzupełniających, w szczególności w odniesieniu do art. 3–5 oraz art. 8, oraz może ustalić termin ich otrzymania, z uwzględnieniem konieczności zachowania terminu określonego w art. 17.

3. Wydający nakaz organ sądowy może w dowolnym terminie przesyłać wszelkie dodatkowe przydatne informacje do wykonującego nakaz organu sądowego".

20 Zgodnie z art. 17 wspomnianej decyzji ramowej:

„1. Europejski nakaz aresztowania stosuje się i wykonuje w trybie przewidzianym dla spraw niecierpiących zwłoki [Europejski nakaz aresztowania podlega rozpoznaniu i wykonaniu w trybie pilnym].

2. W przypadkach gdy osoba, której dotyczy wniosek [nakaz], wyraża zgodę na swoje przekazanie, ostateczna decyzja w sprawie wykonania europejskiego nakazu aresztowania zostaje podjęta w ciągu 10 dni od wyrażenia zgody.

3. W pozostałych przypadkach ostateczna decyzja o wykonaniu europejskiego nakazu zostaje podjęta w ciągu 60 dni po aresztowaniu osoby, której dotyczy wniosek [od zatrzymania osoby, której dotyczy nakaz].

4. W sytuacji gdy w szczególnych przypadkach europejski nakaz aresztowania nie może zostać wykonany w terminie ustanowionym w ust. 2 lub 3, wykonujący nakaz organ sądowy niezwłocznie powiadamia o tym wydający nakaz organ sądowy, podając przyczyny zwłoki [opóźnienia]. W takim przypadku terminy mogą zostać przedłużone o dalsze 30 dni.

[…]".

21 Formularz europejskiego nakazu aresztowania jest zamieszczony w załączniku do tej decyzji ramowej.

Prawo niderlandzkie

22 Overleveringswet (ustawa o przekazywaniu osób) z dnia 29 kwietnia 2004 r. (Stb. 2004, nr 195, zwana dalej „OLW"), transponuje decyzję ramową 2002/584 do prawa niderlandzkiego.

23 Artykuł 12 OLW ma następujące brzmienie:

„Przekazanie jest niedopuszczalne, w przypadku gdy europejski nakaz aresztowania służy wykonaniu orzeczenia, podczas gdy oskarżony nie stawił się osobiście na rozprawie, w wyniku której wydano to orzeczenie, chyba że w europejskim nakazie aresztowania stwierdza się, że zgodnie z wymogami proceduralnymi wydającego nakaz państwa członkowskiego:

a) oskarżony został wezwany osobiście w odpowiednim terminie, a tym samym został poinformowany o wyznaczonym terminie i miejscu rozprawy, w wyniku której wydano to orzeczenie, albo inną drogą rzeczywiście otrzymał urzędową informację o wyznaczonym terminie i miejscu rozprawy w sposób jednoznacznie pozwalający stwierdzić, że wiedział o wyznaczonej rozprawie, i został poinformowany, że orzeczenie może zostać wydane, jeżeli nie stawi się na rozprawie; lub

b) oskarżony wiedział o rozprawie i ustanowił do swej obrony pełnomocnika procesowego własnego wyboru lub wyznaczonego z urzędu i pełnomocnik ów bronił go na rozprawie; lub

c) oskarżony, po doręczeniu mu orzeczenia i wyraźnym pouczeniu o prawie do ponownego rozpoznania sprawy lub do złożenia odwołania, w których to procedurach miał prawo uczestniczyć i które pozwalają na ponowne rozpoznanie sprawy pod względem merytorycznym i z uwzględnieniem nowych dowodów oraz które mogą prowadzić do uchylenia lub zmiany pierwotnego orzeczenia:
   1) wyraźnie oświadczył, że nie kwestionuje orzeczenia; lub
   2) nie wystąpił w ustawowym terminie o ponowne rozpoznanie sprawy ani nie złożył odwołania; lub

d) orzeczenie nie zostało doręczone oskarżonemu osobiście, ale:
   1) zostanie mu bezzwłocznie doręczone osobiście po jego przekazaniu oraz zostanie on wyraźnie pouczony o prawie do ponownego rozpoznania sprawy lub do złożenia odwołania, w których to procedurach dana osoba ma prawo uczestniczyć i które pozwalają na ponowne rozpoznanie sprawy pod względem merytorycznym i z uwzględnieniem nowych dowodów oraz które mogą prowadzić do uchylenia lub zmiany pierwotnego orzeczenia;
   2) zostanie poinformowany o terminie, w którym musi wystąpić o takie ponowne rozpoznanie sprawy lub złożyć odwołanie, jak wspomniano w odnośnym europejskim nakazie aresztowania”.

24 Załącznik 2 do OLW, zatytułowany „Wzór europejskiego nakazu aresztowania […]” ma brzmienie identyczne z załącznikiem do decyzji ramowej 2002/584.

Spór w postępowaniu głównym i pytanie prejudycjalne

25 Z postanowienia odsyłającego wynika, że w dniu 22 lutego 2017 r. officier van justitie bij de rechtbank (prokurator przy sądzie) skierował do sądu odsyłającego, rechtbank Amsterdam (sąd rejonowy w Amsterdamie, Niderlandy), wniosek o wykonanie europejskiego nakazu aresztowania wydanego w dniu 14 lutego 2017 r. przez Klaipėdos apygardos teismas (sąd okręgowy w Kłajpedzie, Litwa) (zwanego dalej „rozpatrywanym europejskim nakazem aresztowania”).

26 Wspomniany europejski nakaz aresztowania zmierza do zatrzymania i przekazania Tadasa Tupikasa, obywatela Litwy, nieposiadającego stałego miejsca zamieszkania ani pobytu w Niderlandach, w celu wykonania na Litwie kary pozbawienia wolności w wymiarze roku i czterech miesięcy.

27 W tym względzie ów europejski nakaz aresztowania wskazuje na istnienie podlegającego wykonaniu wyroku skazującego wydanego w dniu 26 sierpnia 2016 r. przez Klaipėdos miesto apylinkės teismas (sąd rejonowy w Kłajpedzie, Litwa), orzekającego wobec T. Tupikasa wspomnianą karę za dwa

przestępstwa prawa litewskiego. Ponadto, w europejskim nakazie aresztowania wyjaśniono, że dana osoba wniosła apelację od tego wyroku i że orzeczeniem z dnia 8 grudnia 2016 r. Klaipėdos apygardos teismas (sąd okręgowy w Kłajpedzie, Litwa) oddalił tę apelację, tak że postępowanie w drugiej instancji nie doprowadziło do zmiany wyroku skazującego wydanego w pierwszej instancji wobec T. Tupikasa.

28 Bezsporne jest, że T. Tupikas stawił się na rozprawie w postępowaniu w pierwszej instancji.

29 Jednakże rozpatrywany europejski nakaz aresztowania nie zawiera informacji o postępowaniu odwoławczym, w szczególności czy dana osoba stawiła się przed Klaipėdos apygardos teismas (sądem okręgowym w Kłajpedzie) i – jeśli nie – czy w odniesieniu do postępowania odwoławczego zostały spełnione wymogi określone w jednej z liter art. 4a ust. 1 lit. a)–d) decyzji ramowej 2002/584.

30 Sąd odsyłający zastanawia się w związku z tym, czy w takim przypadku jak rozpatrywany w postępowaniu głównym decyzja ramowa ma zastosowanie jedynie do postępowania w pierwszej instancji czy również do postępowania odwoławczego.

31 W tym pierwszym przypadku sąd odsyłający twierdzi, że w niniejszej sprawie nie może odmówić wykonania rozpatrywanego europejskiego nakazu aresztowania, ponieważ dana osoba stawiła się osobiście na rozprawie w pierwszej instancji.

32 W drugim przypadku natomiast przed wydaniem orzeczenia dotyczącego przekazania T. Tupikasa konieczne byłoby zwrócenie się do wydającego nakaz organu sądowego o informacje uzupełniające na temat postępowania odwoławczego.

33 Sąd odsyłający uważa, że istnieje wiele okoliczności przemawiających za wykładnią, zgodnie z którą art. 4a ust. 1 decyzji ramowej 2002/584 znajduje zastosowanie również do postępowania odwoławczego, jeżeli w ramach tego postępowania sprawa ponownie jest rozpoznawana pod względem merytorycznym.

34 Sąd odsyłający opiera się w tym względzie na treści art. 4a ust. 1 lit. c) i d) wspomnianej decyzji ramowej, które dotyczą w szczególności „ponownego rozpoznania sprawy lub […] złożenia odwołania […] które pozwalają na ponowne rozpoznanie sprawy pod względem merytorycznym i z uwzględnieniem nowych dowodów".

35 Zdaniem sądu odsyłającego z takiego sformułowania wynika, że wspomniany przepis dotyczy sytuacji, w której sąd karny rozstrzygnął sprawę co do istoty w ten sposób, że wydał orzeczenie w sprawie winy danej osoby w odniesieniu do przestępstwa, o popełnienie którego została oskarżona, oraz wymierzył jej odpowiednio karę za to przestępstwo. Nie ma to natomiast miejsca, gdy sąd rozpoznający sprawę rozstrzyga jedynie kwestie prawne, jak w ramach skargi kasacyjnej.

36 Sąd odsyłający dodaje, że treść art. 4a ust. 1 decyzji ramowej 2002/584 nie ogranicza zakresu tego przepisu do postępowania w pierwszej instancji, ponieważ jego lit. c) i d) wyraźnie odwołują się do „ponownego rozpoznania sprawy" i do „złożenia odwołania".

37 Ponadto taką wykładnię art. 4a ust. 1 wspomnianej decyzji ramowej potwierdza cel realizowany przez ten przepis, którym jest – zgodnie ze stwierdzeniem Trybunału w pkt 43 wyroku z dnia 26 lutego 2013 r., Melloni (C-399/11, EU:C:2013:107) oraz w pkt 37 wyroku z dnia 24 maja 2016 r., Dworzecki (C-108/16 PPU, EU:C:2016:346) – umożliwienie wykonującemu nakaz organowi sądowemu wydania zezwolenia na przekazanie osoby poszukiwanej pomimo jej nieobecności na rozprawie, w wyniku której wydano orzeczenie nakładające karę, przy pełnym poszanowaniu jej prawa do obrony.

38 Prawo do obrony stanowi bowiem element składowy prawa do rzetelnego procesu w rozumieniu art. 6 EKPC i art. 47 karty z takim skutkiem, że jeżeli państwo członkowskie ustanowiło postępowanie odwoławcze, ma ono obowiązek czuwania nad tym, by zainteresowany korzystał w jego ramach

z podstawowych gwarancji ustanowionych we wspomnianych postanowieniach. O ile zatem zainteresowany może zrezygnować ze swojego prawa do obrony, o tyle zgodnie z orzecznictwem Europejskiego Trybunału Praw Człowieka nie zmienia to faktu, że sąd karny orzekający ponownie w przedmiocie winy zainteresowanego nie może orzekać bez bezpośredniej oceny dowodów przedstawionych osobiście przez oskarżonego, który zmierza do wykazania, że nie dokonał czynu stanowiącego zarzucane mu przestępstwo. W tej sytuacji sama li tylko okoliczność, że zainteresowany mógł skorzystać z prawa do obrony w postępowaniu w pierwszej instancji, jest zatem niewystarczająca, aby móc stwierdzić zachowanie wymogów art. 6 EKPC i art. 47 karty.

39 Sąd odsyłający wskazuje jednak, że kilka innych państw członkowskich nie zgadza się z taką wykładnią. Tak więc można by utrzymywać, że w przypadku ustalenia, iż prawo do obrony zainteresowanej osoby było w pełni przestrzegane w postępowaniu w pierwszej instancji, zgodnie z zasadą wzajemnego zaufania należy uznać, że wydające nakaz państwo członkowskie nie naruszyło praw podstawowych uznanych w prawie Unii w odniesieniu do ewentualnych innych postępowań. Niemniej jednak Trybunał Sprawiedliwości nie rozpatrywał dotychczas tej kwestii.

40 W tych okolicznościach rechtbank Amsterdam (sąd rejonowy w Amsterdamie) postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującym pytaniem prejudycjalnym:

„Czy postępowanie odwoławcze:

– które obejmowało rozpoznanie sprawy pod względem merytorycznym i

– w wyniku którego wydano (nowy) wyrok skazujący lub utrzymano w mocy wyrok skazujący wydany w pierwszej instancji,

– gdy [europejski nakaz aresztowania] służy wykonaniu owego wyroku skazującego,

stanowi »rozprawę, w wyniku której wydano orzeczenie« w rozumieniu art. 4a ust. 1 decyzji ramowej [2002/584]?”.

W przedmiocie pilnego trybu postępowania

41 Sąd odsyłający wniósł o zastosowanie do niniejszego odesłania pilnego trybu prejudycjalnego przewidzianego w art. 107 regulaminu postępowania przed Trybunałem.

42 Na poparcie tego wniosku sąd odsyłający wskazuje, że T. Tupikas przebywa w areszcie w Niderlandach w oczekiwaniu na rozpatrzenie wniosku o wykonanie europejskiego nakazu aresztowania wydanego wobec niego przez właściwe organy Republiki Litewskiej.

43 Sąd odsyłający wyjaśnia ponadto, że nie może rozstrzygnąć sprawy w tym zakresie do czasu rozpatrzenia przez Trybunał niniejszego wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym. Udzielenie odpowiedzi przez Trybunał na przedłożone pytanie ma zatem bezpośredni i decydujący wpływ na długość pobytu T. Tupikasa w areszcie w Niderlandach dla celów ewentualnego przekazania w wykonaniu europejskiego nakazu aresztowania.

44 Należy wskazać w pierwszej kolejności, że odesłanie prejudycjalne będące przedmiotem niniejszej sprawy dotyczy wykładni decyzji ramowej 2002/584, która wchodzi w zakres dziedzin objętych częścią trzecią traktatu FUE, w jej tytule V, dotyczącym przestrzeni wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości. Odesłanie to może w konsekwencji podlegać rozpoznaniu w pilnym trybie prejudycjalnym.

45 W drugiej kolejności, co do kryterium dotyczącego pilności, zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Trybunału należy uwzględnić okoliczność, że osoba, której dotyczy postępowanie główne, jest obecnie pozbawiona wolności, a jej pozostanie w areszcie zależy od rozstrzygnięcia sporu w postępowaniu głównym (wyrok z dnia 10 listopada 2016 r., Kovalkovas, C-477/16 PPU, EU:C:2016:861, pkt 21 i przytoczone tam orzecznictwo). Ponadto sytuację osoby, której dotyczy sprawa, należy uwzględnić na dzień rozpatrywania wniosku o zastosowanie do odesłania prejudycjalnego trybu pilnego (wyrok z dnia 24 maja 2016 r., Dworzecki, C-108/16 PPU, EU:C:2016:346, pkt 22 i przytoczone tam orzecznictwo).

46 W niniejszym przypadku, po pierwsze, bezsporne jest, że T. Tupikas był w tym dniu pozbawiony wolności. Po drugie, jego pozostanie w areszcie zależy od rozstrzygnięcia sporu w postępowaniu głównym, ponieważ zastosowane wobec niego zatrzymanie zostało zarządzone zgodnie z wyjaśnieniami przedstawionymi przez sąd odsyłający w ramach wykonania rozpatrywanego europejskiego nakazu aresztowania.

47 W tych okolicznościach na wniosek sędziego sprawozdawcy i po wysłuchaniu rzecznika generalnego w dniu 8 czerwca 2017 r. piąta izba Trybunału postanowiła uwzględnić wniosek sądu odsyłającego o rozpoznanie niniejszego odesłania prejudycjalnego w trybie pilnym.

W przedmiocie pytania prejudycjalnego

48 Poprzez swe pytanie sąd odsyłający zmierza w istocie do określenia zakresu pojęcia „rozprawy, w wyniku której wydano orzeczenie" w rozumieniu art. 4a ust. 1 decyzji ramowej 2002/584 w przypadku, w którym zostało wydanych kilka orzeczeń sądowych w wydającym europejski nakaz aresztowania państwie członkowskim, z czego przynajmniej jedno w wyniku rozprawy, na której zainteresowana osoba nie stawiła się osobiście. Sąd odsyłający pyta w szczególności, czy w takim przypadku należy uznać postępowanie odwoławcze za rozstrzygające dla potrzeb zastosowania wspomnianego przepisu.

49 Tytułem wstępu należy przypomnieć, że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Trybunału decyzja ramowa 2002/584 jest oparta na zasadzie wzajemnego uznawania, która z kolei stanowiąc „kamień węgielny" współpracy sądowej – jak wynika z motywu 6 tej decyzji ramowej – opiera się na wzajemnym zaufaniu między państwami członkowskimi z myślą o realizacji celu wyznaczonego Unii, jakim jest ustanowienie przestrzeni wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości (zob. podobnie wyrok z dnia 10 listopada 2016 r., Kovalkovas, C-477/16 PPU, EU:C:2016:861, pkt 25–28 i przytoczone tam orzecznictwo).

50 W tym celu wspomniana decyzja ramowa ustanawia w art. 1 ust. 2 zasadę, zgodnie z którą państwa członkowskie wykonują każdy europejski nakaz aresztowania w oparciu o zasadę wzajemnego uznawania i zgodnie z przepisami tej decyzji ramowej. Z zastrzeżeniem wyjątkowych okoliczności wykonujące nakaz organy sądowe mogą odmówić wykonania takiego nakazu wyłącznie w enumeratywnie wyliczonych wypadkach odmowy wykonania, przewidzianych w decyzji ramowej 2002/584, a wykonanie europejskiego nakazu aresztowania można uzależnić wyłącznie od jednego z warunków wyczerpująco określonych w tej decyzji ramowej. W konsekwencji wykonanie europejskiego nakazu aresztowania stanowi zasadę, zaś odmowa wykonania, przewidziana jako wyjątek, powinna być interpretowana ściśle (wyrok z dnia 29 czerwca 2017 r., Popławski, C-579/15, EU:C:2017:503, pkt 19 i przytoczone tam orzecznictwo).

51 Tym samym wspomniana decyzja ramowa wyraźnie wskazuje, po pierwsze, podstawy obligatoryjnej (art. 3) i fakultatywnej odmowy wykonania (art. 4 i 4a) europejskiego nakazu aresztowania oraz, po drugie, gwarancje, jakich powinno udzielić wydające nakaz państwo członkowskie w szczególnych przypadkach (art. 5).

52 W odniesieniu w szczególności do przypadku, w którym europejski nakaz aresztowania dotyczy kary orzeczonej zaocznie, art. 5 pkt 1 decyzji ramowej 2002/584 w wersji pierwotnej przewidywał zasadę, zgodnie z którą wykonujące nakaz państwo członkowskie może w takim przypadku uzależnić przekazanie osoby, która podlega europejskiemu nakazowi aresztowania, od warunku, że w wydającym nakaz państwie członkowskim zagwarantowane będzie ponowne rozpatrzenie sprawy w obecności zainteresowanej osoby.

53 Przepis ten został uchylony przez decyzję ramową 2009/299 i zastąpiony w decyzji ramowej 2002/584 nowym art. 4a, który ogranicza możliwość odmowy wykonania europejskiego nakazu aresztowania, wymieniając w sposób precyzyjny i spójny warunki, w jakich nie należy odmawiać uznania i wykonania orzeczenia wydanego w wyniku rozprawy, na której dana osoba nie stawiła się osobiście (zob. podobnie wyrok z dnia 26 lutego 2013 r., Melloni, C-399/11, EU:C:2013:107, pkt 41).

54 Jak wynika z samej treści art. 4a ust. 1 decyzji ramowej 2002/584, wykonujący nakaz organ sądowy może odmówić wykonania europejskiego nakazu aresztowania wydanego z myślą o wykonaniu kary pozbawienia wolności lub zastosowaniu środka zabezpieczającego polegającego na pozbawieniu wolności, jeżeli dana osoba nie stawiła się osobiście na rozprawie, w wyniku której wydano orzeczenie, chyba że w europejskim nakazie aresztowania stwierdza się, że zostały spełnione warunki ustanowione odpowiednio w lit. a)–d) tego przepisu.

55 Zatem wykonujący nakaz organ sądowy jest zobowiązany do wykonania europejskiego nakazu aresztowania, pomimo nieobecności danej osoby na rozprawie, w wyniku której wydano orzeczenie, jeżeli zweryfikowano wystąpienie jednej z okoliczności określonych w art. 4a ust. 1 lit. a), b), c) lub d) tej decyzji ramowej.

56 W tym względzie art. 4a ust. 1 lit. a) i b) wspomnianej decyzji ramowej przewiduje, że jeżeli osoba skazana zaocznie dowiedziała się w odpowiednim terminie o wyznaczonej rozprawie i została poinformowana, że orzeczenie może zostać wydane, jeżeli nie stawi się na rozprawie lub wiedząc o wyznaczonej rozprawie, udzieliła pełnomocnictwa obrońcy, by ją bronił na rozprawie, wykonujący nakaz organ sądowy jest zobowiązany do przekazania tej osoby.

57 Ponadto art. 4a ust. 1 lit. c) i d) tejże decyzji ramowej wymienia wypadki, w których wykonujący nakaz organ sądowy jest zobowiązany wykonać europejski nakaz aresztowania, choć zainteresowany jest uprawniony do skorzystania z ponownego rozpoznania sprawy, ponieważ wspomniany nakaz aresztowania wskazuje, iż zainteresowany nie wystąpił o ponowne rozpoznanie sprawy albo iż zostanie wyraźnie poinformowany o swoim prawie do ponownego rozpoznania sprawy.

58 Zgodnie z orzecznictwem Trybunału art. 4a decyzji ramowej 2002/584 ma na celu zagwarantowanie wysokiego poziomu ochrony i umożliwienie wykonującemu nakaz organowi przekazania zainteresowanego pomimo jego nieobecności na rozprawie, w wyniku której wydano orzeczenie nakładające karę, przy pełnym poszanowaniu prawa do obrony (zob. wyrok z dnia 24 maja 2016 r., Dworzecki, C-108/16 PPU, EU:C:2016:346, pkt 37).

59 Innymi słowy, zasady wzajemnego zaufania i uznawania, na których opiera się ta decyzja ramowa, nie mogą w żaden sposób osłabić praw podstawowych zagwarantowanych osobom objętym europejskim nakazem aresztowania

60 Warto bowiem przypomnieć, że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Trybunału normy prawa wtórnego Unii należy interpretować i stosować z poszanowaniem praw podstawowych (zob. w szczególności wyrok z dnia 16 lutego 2017 r., C.K. i in., C-578/16 PPU, EU:C:2017:127, pkt 59), których integralną część stanowi przestrzeganie prawa do obrony wywodzącego się z prawa do rzetelnego procesu, zapisanego w art. 47 i 48 karty oraz w art. 6 EKPC.

61 Także art. 1 ust. 3 decyzji ramowej 2002/584 stanowi, że „nie skutkuje modyfikacją [nie prowadzi ona do zmiany] obowiązku poszanowania praw podstawowych i podstawowych zasad prawa zawartych w art. 6 [UE]”.

62 Artykuł 1 ust. 1 decyzji ramowej 2009/299 wyjaśnia w tym względzie, że ma ona na celu „wzmocnienie praw procesowych osób, wobec których toczy się postępowanie karne, [poprzez] usprawnienie wzajemnego uznawania orzeczeń sądowych przez państwa członkowskie”. Natomiast art. 1 ust. 2 tej decyzji ramowej, który powtarza treść art. 1 ust. 3 decyzji ramowej 2002/584, wyraźnie odwołuje się do konieczności zapewnienia prawa do obrony przysługującego osobom, wobec których toczy się postępowanie karne oraz podkreśla spoczywający na organach sądowych państw członkowskich obowiązek przestrzegania praw podstawowych.

63 W związku z tym decyzja ramowa 2002/584 musi być przedmiotem wykładni, która może zapewnić zgodność z wymogami przestrzegania praw podstawowych osób objętych europejskim nakazem aresztowania, nie podważając przy tym jednak skuteczności systemu współpracy sądowej między państwami członkowskimi, w którym jednym z istotnych elementów jest przewidziany przez prawodawcę Unii europejski nakaz aresztowania.

64 I właśnie w świetle tych rozważań należy dokonać wykładni pojęcia „rozprawy, w wyniku której wydano orzeczenie” w rozumieniu art. 4a ust. 1 decyzji ramowej 2002/584 w przypadku, o którym mowa w pkt 48 niniejszego wyroku.

65 W tym względzie należy przypomnieć, po pierwsze, że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Trybunału z wymogów zarówno jednolitego stosowania prawa Unii, jak i zasady równości wynika, że pojęcia zawarte w przepisie prawa Unii, który nie zawiera żadnego wyraźnego odesłania do prawa państw członkowskich w celu ustalenia jego znaczenia i zakresu, powinny zasadniczo być interpretowane w całej Unii w sposób autonomiczny i jednolity, co powinno nastąpić z uwzględnieniem kontekstu przepisu i celu zamierzonego przez dane uregulowanie (wyrok z dnia 24 maja 2016 r., Dworzecki, C-108/16 PPU, EU:C:2016:346, pkt 28 i przytoczone tam orzecznictwo).

66 Tymczasem, chociaż decyzja ramowa 2002/584, w szczególności jej art. 4a ust. 1, zawiera liczne bezpośrednie odesłania do prawa państw członkowskich, żadne z nich nie dotyczy jednak pojęcia „rozprawy, w wyniku której wydano orzeczenie” w rozumieniu tego przepisu.

67 W tych okolicznościach należy uznać, że wyrażenie to, będące przedmiotem niniejszego wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym, należy postrzegać jako pojęcie autonomiczne prawa Unii i interpretować w sposób jednolity na jej obszarze, niezależnie od jego definicji w państwach członkowskich.

68 Wykładnia ta znajduje skądinąd potwierdzenie w genezie decyzji ramowej 2009/299. Jak bowiem wynika z motywów 2 i 4 tej decyzji ramowej, prawodawca Unii – stwierdziwszy, że brak jednolitego uregulowania kwestii związanych z orzeczeniami wydanymi w wyniku rozprawy, na której dana osoba nie stawiła się osobiście, może w szczególności utrudniać współpracę sądową – uznał za konieczne określenie jasnych i wspólnych podstaw nieuznawania orzeczeń wydanych w wyniku rozprawy, na której dana osoba nie stawiła się osobiście, nie regulując jednak form ani metod, w tym wymogów proceduralnych określonych w prawie krajowym państw członkowskich, stosowanych do osiągnięcia celów wyznaczonych we wspomnianej decyzji ramowej (wyrok z dnia 24 maja 2016 r., Dworzecki, C-108/16 PPU, EU:C:2016:346, pkt 31).

69 Po drugie, należy stwierdzić, że treść art. 4a ust. 1 decyzji ramowej 2002/584 nie wystarcza sama w sobie do dokładniejszego określenia zawartego w nim pojęcia „rozprawy, w wyniku której wydano orzeczenie”. Wyrażenie to nie zostało bowiem ani zdefiniowane, ani dokładniej określone w tym przepisie, przy czym tytuł wspomnianego artykułu odwołuje się jedynie do „[d]ecyzji [orzeczeń] wydanych w wyniku rozprawy, na której dana osoba nie stawiła się osobiście”.

70 W tych okolicznościach zakres rozpatrywanego pojęcia należy określić w kontekście, w którym występuje. W tym celu należy wziąć pod uwagę, po trzecie, inne przepisy tej decyzji ramowej, pośród których wspomniany art. 4a ust. 1 został umieszczony.

71 W tym względzie należy zauważyć, że choć art. 8 ust. 1 lit. c) decyzji ramowej 2002/584 używa terminów „podlegającego wykonaniu wyroku" lub „jakiegokolwiek innego podlegającego wykonaniu orzeczenia sądowego mającego analogiczny skutek prawny [o tej samej mocy prawnej]" i choć taka wykonalność jest decydująca przy określeniu momentu, w którym europejski nakaz aresztowania może zostać wydany, podobny charakter ma mniejsze znaczenie w ramach art. 4a ust. 1 tej decyzji ramowej. Na potrzeby wykładni wspomnianego art. 4a ust. 1 należy mieć na uwadze natomiast „prawomocność" „orzeczenia" lub „wyroku", jak na zasadzie zbieżności wynika z innych właściwych przepisów wspomnianej decyzji ramowej.

72 Tak więc art. 3 pkt 2 i art. 8 lit. f) decyzji ramowej 2002/584 dotyczą „prawomocnego orzeczenia", w którym orzeczono karę. Z kolei art. 2 ust. 1 tej decyzji ramowej odnosi się do „wyroków skazujących", podczas gdy w art. 4 tej samej decyzji ramowej w pkt 3 użyto wyrażenia „prawomocne orzeczenie" i w pkt 5 wyrażenia „w stosunku do osoby […] zapadło […] prawomocne orzeczenie".

73 Podobnie jest w przypadku kilku motywów decyzji ramowej 2002/584 i 2009/299. I tak w motywie 1 decyzji ramowej 2002/584 znajduje się wyrażenie „prawomocnie skazanych", podczas gdy w motywach 2 i 5 decyzji ramowej 2009/299 użyto wyrażenia „prawomocnych orzeczeń sądowych" (w wersji francuskiej odpowiednio: „décisions judiciaires définitives" i „jugements définitifs").

74 W związku z tym należy uznać, że pojęcie „rozprawy, w wyniku której wydano orzeczenie" w rozumieniu art. 4a decyzji ramowej 2002/584, należy rozumieć w ten sposób, że oznacza ono postępowanie, które doprowadziło do wydania orzeczenia sądowego prawomocnie skazującego osobę, o której przekazanie zwrócono się w ramach wykonania europejskiego nakazu aresztowania.

75 Taka wykładnia pojęcia „orzeczenia" jest ponadto zgodna z pojęciem „rozprawy, w wyniku której wydano orzeczenie", przyjętym przez Trybunał w pkt 37 wyroku z dnia 24 maja 2016 r., Dworzecki (C-108/16 PPU, EU:C:2016:346) do celów interpretacji art. 4a ust. 1 decyzji ramowej 2002/584.

76 Poza tym, chociaż prawomocny wyrok skazujący w niektórych przypadkach może być mylony z podlegającym wykonaniu wyrokiem karnym, aspekt ten nadal podlega regulacji przez poszczególne krajowe przepisy proceduralne, w szczególności w przypadku, gdy zostało wydanych kilka orzeczeń po zakończeniu kolejnych postępowań sądowych.

77 Tym samym, jeżeli – tak jak to ma miejsce w postępowaniu głównym – wydające nakaz państwo członkowskie ustanowiło dwuinstancyjny system sądownictwa w taki sposób, że postępowanie karne przewiduje kilka instancji i może prowadzić do wydania kolejnych orzeczeń sądowych, należy określić, po czwarte, które z nich należy postrzegać jako obejmujące prawomocne skazanie zgodnie z pkt 74 niniejszego wyroku.

78 Po pierwsze, jak wynika z orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, termin „skazanie" w rozumieniu EKPC dotyczy zarazem orzeczenia o winie wynikającego ze stwierdzenia na podstawie ustawy, że doszło do popełnienia przestępstwa i wymierzenia kary lub innego środka polegającego na pozbawieniu wolności (zob. podobnie wyrok ETPC z dnia 21 października 2013 r. w sprawie Del Río Prada przeciwko Hiszpanii, CE:ECHR:2013:1021JUD004275009, § 123 i przytoczone tam orzecznictwo).

79 Po drugie, Europejski Trybunał Praw Człowieka niejednokrotnie orzekał, że jeżeli przewidziane jest postępowanie odwoławcze, musi ono zapewnić przestrzeganie gwarancji wynikających z art. 6 EKPC, w szczególności w przypadku możliwości zaskarżenia orzeczenia wydanego w pierwszej instancji w trybie nieograniczonego prawa do orzekania, ponieważ sąd odwoławczy posiada kompetencje

w zakresie ponownego rozpatrzenia sprawy poprzez ocenę zasadności stawianych zarzutów pod względem faktycznym i prawnym, i ustalenia w ten sposób winy lub niewinności osoby, której to dotyczy, w zależności od przedstawionych dowodów (zob. podobnie wyroki ETPC: z dnia 26 maja 1988 r. w sprawie Ekbatani przeciwko Szwecji, CE:ECHR:1988:0526JUD001056383, §§ 24, 32; z dnia 26 października 2000 r. w sprawie Kudła przeciwko Polsce, CE:ECHR:1988:0526JUD001056383, § 122; z dnia 18 października 2006 r. w sprawie Hermi przeciwko Włochom, CE:ECHR:2006:1018JUD001811402, §§ 64, 65; z dnia 25 kwietnia 2013 r. w sprawie Zahirović przeciwko Chorwacji, CE:ECHR:2013:0425JUD005859011, § 56; z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie Hokkeling przeciwko Niderlandom, CE:ECHR:2017:0214JUD003074912, §§ 56, 58).

80 Z tego orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Czlowieka wynika również, że jeżeli przewidziane jest postępowanie odwoławcze, okoliczność, iż zainteresowany mógł faktycznie skorzystać z prawa do obrony w postępowaniu w pierwszej instancji, jest niewystarczająca, aby móc stwierdzić, że z pewnością korzystał w jego ramach z gwarancji przewidzianych w art. 6 EKPC, jeżeli postępowanie odwoławcze toczyło się pod jego nieobecność (zob. podobnie wyrok ETPC z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie Hokkeling przeciwko Niderlandom, CE:ECHR:2017:0214JUD003074912, §§ 57, 58, 61).

81 W związku z tym, w sytuacji gdy postępowanie obejmowało kilka instancji, w których były wydawane kolejne orzeczenia, w tym przynajmniej jedno zaocznie, przez pojęcie „rozprawy, w wyniku której wydano orzeczenie" zgodnie z art. 4a ust. 1 decyzji ramowej 2002/584 należy rozumieć instancję postępowania, która zakończyła się wydaniem ostatniego z tych orzeczeń, o ile dany sąd prawomocnie rozstrzygnął co do winy danej osoby i skazał ją na karę, taką jak kara pozbawienia wolności, po zbadaniu pod względem faktycznym i prawnym dowodów obciążających i odciążających, co obejmuje, w stosownym przypadku, uwzględnienie indywidualnej sytuacji tej danej osoby.

82 Taka wykładnia jest w pełni zgodna z wymogiem przestrzegania prawa do obrony, którą właśnie zamierza zapewnić art. 4a decyzji ramowej 2002/584, co wynika z pkt 58 i 59 niniejszego wyroku.

83 Takie bowiem orzeczenie sądowe rozstrzygające ostatecznie sprawę co do istoty, w tym znaczeniu, że nie przysługuje wobec niego żaden zwykły środek odwoławczy, jest istotne dla zainteresowanego, ponieważ dotyczy ono bezpośrednio jego sytuacji osobistej w odniesieniu do orzeczenia o winie i, w stosownym przypadku, wymierzenia kary pozbawienia wolności, którą będzie musiał odbyć.

84 Tak więc na tym właśnie etapie postępowania zainteresowana osoba powinna mieć możliwość pełnego skorzystania ze swojego prawa do obrony w celu skutecznego przedstawienia własnego stanowiska i wywarcia w ten sposób wpływu na ostateczne orzeczenie, które może skutkować pozbawieniem jej wolności osobistej. W niniejszym kontekście wynik tego postępowania nie ma znaczenia.

85 W tych okolicznościach, nawet zakładając, że prawo do obrony nie było w pełni przestrzegane w pierwszej instancji, można to skutecznie naprawić w toku postępowania w drugiej instancji, pod warunkiem, że zapewnia ono przestrzeganie wszystkich gwarancji w zakresie wymogów rzetelnego procesu.

86 Innymi słowy, w przypadku gdy dana osoba stawiła się przed sądem ponownie rozstrzygającym sprawę pod względem merytorycznym, ale nie w pierwszej instancji, przepisy art. 4a decyzji ramowej 2002/584 nie znajdują zastosowania. Z kolei wykonujący nakaz organ sądowy powinien dokonać określonej we wspomnianym przepisie kontroli, jeśli dana osoba była obecna w pierwszej instancji, ale nieobecna przed sądem ponownie badającym sprawę pod względem merytorycznym.

87 Ponadto zawarta w pkt 81–84 niniejszego wyroku wykładnia pojęcia „rozprawy, w wyniku której wydano orzeczenie" może najlepiej zapewnić osiągnięcie celu realizowanego przez tę decyzję ramową, polegającego na ułatwieniu i przyspieszeniu współpracy sądowej między państwami członkowskimi

w oparciu o zasady wzajemnego zaufania i uznawania, ponieważ koncentruje się na etapie postępowania, które po ponownym badaniu sprawy pod względem merytorycznym ma decydujące znaczenie dla skazania zainteresowanej osoby.

88 Gdyby natomiast trzeba było uznać, że orzeczenie wcześniejsze niż takie prawomocne orzeczenie również może spowodować zastosowanie art. 4a decyzji ramowej 2002/584, taka wykładnia mogłaby w sposób nieunikniony wydłużyć, a nawet poważnie zakłócić procedurę przekazywania.

89 Poza tym, jak wynika z pkt 57 opinii przedstawionej przez rzecznika generalnego, lektura części d) formularza europejskiego nakazu aresztowania załączonego do decyzji ramowej 2002/584 potwierdza, że informacje, które powinien przekazać wydający nakaz organ sądowy, dotyczą wyłącznie ostatniego etapu postępowania, w którym sprawa była rozpoznawana pod względem merytorycznym.

90 Jeśli chodzi zwłaszcza o przypadek taki jak rozpatrywany w postępowaniu głównym, które toczyło się w dwóch kolejnych instancjach, a mianowicie w pierwszej instancji, a następnie w postępowaniu odwoławczym, postępowanie, które doprowadziło do orzeczenia wydanego w instancji odwoławczej, jest jedynym postępowaniem istotnym dla celów art. 4a ust. 1 decyzji ramowej 2002/584, pod warunkiem, że postępowanie to doprowadziło do orzeczenia, od którego nie przysługuje zwykły środek odwoławczy i które w związku z tym rozstrzyga ostatecznie sprawę co do istoty.

91 W sprawie takiej jak ta w postępowaniu głównym wydający nakaz organ sądowy powinien zatem przekazać informacje określone w art. 8 ust. 1 decyzji ramowej 2002/584 właśnie w odniesieniu do takiego postępowania odwoławczego, zaś wykonujący nakaz organ sądowy jest upoważniony, zgodnie z art. 15 ust. 2 tej samej decyzji ramowej do zwrócenia się o przekazanie informacji uzupełniających, które uzna za niezbędne do celów podjęcia decyzji o przekazaniu osoby.

92 Odnośnie w szczególności do obowiązków spoczywających na wykonującym nakaz organie sądowym należy przypomnieć, że wiążący charakter decyzji ramowych powoduje powstanie po stronie organów państw członkowskich, a w szczególności sądów krajowych, obowiązku zgodnej z prawem Unii wykładni prawa krajowego (zob. podobnie wyroki: z dnia 16 czerwca 2005 r., Pupino, C-105/03, EU:C:2005:386, pkt 34; z dnia 29 czerwca 2017 r., Popławski, C-579/15, EU:C:2017:503, pkt 31).

93 Stosując art. 4a ust. 1 decyzji ramowej 2002/584, wykonujący nakaz organ sądowy powinien – o ile dana osoba nie stawiła się osobiście podczas postępowania, w wyniku którego wydano orzeczenie rozstrzygające ostatecznie sprawę co do istoty i, w konsekwencji, skazujące – sprawdzić, czy rozpatrywane okoliczności odpowiadają jednej z sytuacji opisanych w lit. a)–d) tego przepisu.

94 Wykonujący nakaz organ sądowy powinien przeprowadzić taką kontrolę w oparciu o wskazówki pochodzące zarówno z europejskiego nakazu aresztowania, jak i z ewentualnych informacji uzupełniających lub dodatkowych, które otrzyma zgodnie z art. 15 ust. 2 i 3 decyzji ramowej 2002/584.

95 Gdyby okazało się, że rozpatrywana przezeń sytuacja odpowiada jednej z sytuacji opisanych w art. 4a ust. 1 lit. a)–d) decyzji ramowej 2002/584, wykonujący nakaz organ sądowy będzie zobowiązany do wykonania europejskiego nakazu aresztowania i wydania zezwolenia na przekazanie osoby, której dotyczy nakaz, jak wynika z pkt 50 i 55 niniejszego wyroku.

96 Ponadto, ponieważ art. 4a decyzji ramowej 2002/584 przewiduje fakultatywną podstawę odmowy wykonania europejskiego nakazu aresztowania, zaś przypadki określone w ust. 1 lit. a)–d) tego artykułu stanowić miały wyjątki od tej fakultatywnej podstawy odmowy uznania, Trybunał orzekł już wcześniej, że wykonujący nakaz organ sądowy może w każdym razie, nawet po stwierdzeniu, że sytuacja osoby, której dotyczy europejski nakaz aresztowania, nie mieści się w zakresie tych wyjątków,

uwzględnić inne okoliczności pozwalające mu na upewnienie się, że przekazanie zainteresowanego nie prowadzi do naruszenia jego prawa do obrony (zob. podobnie wyrok z dnia 24 maja 2016 r., Dworzecki, C-108/16 PPU, EU:C:2016:346, pkt 50, 51).

97 Tym samym decyzja ramowa 2002/584 nie stoi na przeszkodzie temu, aby wykonujący nakaz organ sądowy upewnił się co do przestrzegania prawa danej osoby do obrony, w sposób należyty uwzględniając wszystkie okoliczności zawisłej przed nim sprawy, włącznie z posiadanymi przezeń informacjami, pod warunkiem, że nie doprowadzi to do przekroczenia terminów określonych w art. 17 wspomnianej decyzji ramowej.

98 W świetle wszystkich powyższych rozważań na przedłożone pytanie należy odpowiedzieć, że jeżeli wydające nakaz państwo członkowskie przewidziało kilkuinstancyjne postępowanie karne, w ramach którego mogą zatem być wydane kolejne orzeczenia, przy czym co najmniej jedno z tych orzeczeń było zaoczne, pojęcie „rozprawy, w wyniku której wydano orzeczenie", w rozumieniu art. 4a ust. 1 decyzji ramowej 2002/584, należy interpretować w ten sposób, że dotyczy ono tylko tej instancji postępowania, która zakończyła się wydaniem orzeczenia prawomocnie rozstrzygającego kwestię winy zainteresowanego oraz wymierzonej mu kary, takiej jak kara pozbawienia wolności, po przeprowadzeniu ponownego badania sprawy pod względem merytorycznym zarówno co do faktów, jak i co do prawa.

99 Postępowanie odwoławcze, takie jak rozpatrywane w sprawie w postępowaniu głównym, jest objęte co do zasady tym pojęciem. Jednakże do sądu odsyłającego należy upewnienie się, że posiada ono wyżej wymienione cechy.

W przedmiocie kosztów

100 Dla stron w postępowaniu głównym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed sądem odsyłającym, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż koszty stron w postępowaniu głównym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (piąta izba) orzeka, co następuje:

Jeżeli wydające nakaz państwo członkowskie przewidziało kilkuinstancyjne postępowanie karne, w ramach którego mogą zatem być wydane kolejne orzeczenia, przy czym co najmniej jedno z tych orzeczeń było zaoczne, pojęcie „rozprawy, w wyniku której wydano orzeczenie", w rozumieniu art. 4a ust. 1 decyzji ramowej Rady 2002/584/WSiSW z dnia 13 czerwca 2002 r. w sprawie europejskiego nakazu aresztowania i procedury wydawania osób między państwami członkowskimi, zmienionej decyzją ramową Rady 2009/299/WSiSW z dnia 26 lutego 2009 r., należy interpretować w ten sposób, że dotyczy ono tylko tej instancji postępowania, która zakończyła się wydaniem orzeczenia prawomocnie rozstrzygającego kwestię winy zainteresowanego oraz wymierzonej mu kary, takiej jak kara pozbawienia wolności, po przeprowadzeniu ponownego badania sprawy pod względem merytorycznym zarówno co do faktów, jak i co do prawa.

Postępowanie odwoławcze, takie jak rozpatrywane w postępowaniu głównym, jest objęte co do zasady tym pojęciem. Jednakże do sądu odsyłającego należy upewnienie się, że posiada ono wyżej wymienione cechy.

Podpisy